



---

---

## Eğitim Fakültesi Dergisi

---

---

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

### Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri\*\*

**Selma Güleç\*, Seçil Alkış\***

*\*Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü*

*\*\*“Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri”  
konulu çalışma, XII.Eğitim Bilimleri Kongresi (12-15 Ekim 2003-Antalya)’nde  
bildiri olarak sunulmuştur.*

**Özet.** Sınıf ortamında istenmeyen davranışlar, öğretmenin öğretim hedeflerine ulaşmasını engeller. Davranış değiştirme stratejilerinin uygulanması, sınıfta her zaman karşılaşılabilen sorunların üstesinden gelmede yararlanılabilecek belirgin ve pratik yollar sunmaktadır.

Bu noktadan hareketle çalışmada, öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme stratejileri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında beş devlet okulu ve beş özel okula ulaşılmıştır. Devlet okulu ve özel okullardaki öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinde bir farklılaşma olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla “Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri” adlı çalışma kapsamında kullanılmak üzere Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.88 olan ve 50 maddeden oluşan Likert tipi 5 seçenekli bir ölçek oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek aracılığı ile devlet okulları ve özel okullardaki öğretmenlerin öncelikli olarak tercih ettikleri ve kullandıkları davranış değiştirme stratejileri belirlenmiş ve kullanılan bu stratejilerin tercih sıralamaları arasında pozitif yönde ve çok güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** İlköğretim okulları, sınıf yönetimi, davranış değiştirme stratejileri.

**Abstract.** The behaviours that are not desired in the classroom environment prevent the teacher to reach the educational aims. Application of the behaviour change strategies presents specific and useful ways that can be used to overcome the problems that may be faced in the classroom.

Starting from this point, this study investigates the behaviour change strategies used by the teacher in the classroom environment. Five state schools and five private schools are examined within the scope of the study. It is tried to determine whether there is a difference between the state school teachers and private school teachers in the behaviour change strategies used. For this purpose, a Likert-type questionnaire consisting of 50 items and with a 0.88 Cronbach-Alpha reliability co-efficient and called “The Behaviour Change Strategies Used By The Teachers in the Classroom Environment” is formed. The behaviour change strategies preferred and used by the teachers in state schools and private schools are determined via the questionnaire and a significant and positive relationship is found in the preference order of the strategies used.

**Key Words:** Elementary schools, classroom management, behaviour change strategies.

---

## Giriş

Eğitim ve öğretim yaşamının temel öğelerini “okul” ve “öğretmen” oluşturur. Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanmasının yanı sıra, benimseyeceği değer yargıları, tutumları açısından da öğretmenin değeri büyüktür (Sadık, 1999, s.24). İnsanın hayatı boyunca süren eğitiminin büyük bir bölümü de sınıfta geçmektedir. Sınıf, eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir yaşama alanıdır (Aydın, 1998, s.1). Etkili öğretim üzerine yapılan araştırmalar, direkt olarak öğretmenlerin sınıflarını organize etme ve yönetme becerilerine dayanan sınıf şartlarının önemini göstermiştir (Evertson, 1989, s.82).

Sınıf en basit anlamda ya da tanımla öğretimin gerçekleştiği en çekirdek merkezdir. Okul çatısı altında yer alan sınıflar, öğrenci ve öğretmenin karşı karşıya kaldığı, öğretme ve öğrenme durumlarının gerçekleştiği ortamlar olarak tanımlanabilir. Bu kısa tanım sınıfın kendi içinde incelenecek pek çok nitelik taşıdığını da göstermektedir (Çakmak, 2000, s.28). Sınıf, kendine özgü niteliğiyle, eğitimsel amaçların gerçekleştirilmesi için yapılandırılmış özel bir ortamdır. Sınıf, öğretmenin rehberliğinde, öğrencinin çevresiyle

öğrenme hedefine dönük etkileşimler kurduğu en önemli ortamdır (Akınoğlu, 2003, s.114).

Sınıflar, eğitim öğretim etkinliğinin üretim yeridir (Celep, 2002, s.1). Öğretmen ise okul ve dersane ortamını canlandıran, öğretim için zevkli bir hale getiren, öğrencileri ile sağlıklı ilişkiler kurarak en etkili yöntem ve stratejileri başarıyla kullanarak öğrencilerini öğrenmeye teşvik eden bir sanatkardır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1996, s.5). Sınıf yönetimi her eğitimcinin her gün karşılaşmak durumunda olduğu bir görevdir. Bu dersleri planlama, güvenli bir öğrenme ortamı sağlama, öğretmenden ve öğrencilerin davranış problemlerine uygun şekilde karşılık vermekten oluşan karmaşık bir görevdir (Backes, Ellis, 2003, s.23).

Çağdaş eğitim ve öğretim ilkelerine göre görev yapan bir öğretmen, sadece ders veren, ders anlatan, sınav yapan ve not veren bir kimse değildir. Aynı zamanda bir organizatör, bir yönetici, bir rehber, bir izleyici ve bir değerlendiricidir. Öğretmen öğrencilerin davranışları üzerinde çalışır. Eğittiği her öğrencisinin önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmasına yardım eder ve onların istenilen davranışlara sahip birer kişi olmasını sağlar (Çalık, 2003, s.2). Yöneticiler ve öğretmenler, kendi disiplin problemleriyle başa çıkamayan ve disiplin için öğrencileri sürekli olarak kendilerine yollayan öğretmenler hakkında genellikle pek iyi şeyler düşünmezler (Backes, Ellis, 2003, s.24).

Davranış, belli bir uyarana karşı verilen duygusal düşünsel ve devinimsel tepkilerden oluşan bir bütünlük ayrıca davranış dış ve iç uyaranlara karşı uyum sağlamak amacıyla, organizma tarafından geliştirilen her tür tepkidir (Aydın, 1998, s.85). Davranış ilke ve stratejilerinin uygulanması, sınıfta her zaman karşılaşılabilen sorunların üstesinden gelmede yararlanılabilecek belirgin ve pratik stratejiler sunmaktadır. Öğretmenlerin bu stratejilerden bazılarını ya da tümünü zaman zaman kullanıyor olmaları olasıdır. Öğretmenler bu ilke ve stratejileri sistemli ve kararlı olmayan şekilde kullanmaları nedeniyle etkililiklerini azaltabilirler. Davranış değiştirme ilkelerini sistemli şekilde uygulamaya başladıklarında ise, öğretmenler sınıf içinde oluşan öğrenci sorunlarının üstesinden uzmanlara başvurmadan gelebilirler. Ayrıca, olası davranış sorunlarını önleyebilirler (Özyürek, 1997, s.16). Öğretmenin sınıf içinde öğrenci davranışlarını başarıyla yönetebilmesi için öncelikle, insan ve davranış konusunu iyi bilmesi gerekmektedir (Baloğlu, 2001, s.131). İnsan davranışı karmaşık ve karşıt görüşlerin ateşli bir şekilde savunulduğu bir konudur (Joseph, Brown, 2001). Öğretmenin öğrencilere olan tavırları olumsuz ise bu durum öğrencileri doğrudan etkiler ve onları olumsuz davranışlara yönlendirebilir (Erdoğan, 2002, s.94).

Etkili sınıf yönetimi sadece öğretmenin istenmeyen davranışları minimuma indirmede öğrencilerin işbirliğini sağlamasını ve bu davranışlar meydana geldiğinde etkili biçimde müdahale etmesini değil, aynı zamanda dikkate değer akademik çalışmaların sürekliliğini sağlamasını ve sınıf yönetim sisteminin bir bütün olarak (öğretmenin disipline yönelik müdahalelerini içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan) sadece istenmeyen davranışları minimuma indirmek için değil bu aktivitelerde öğrenci katılımını maksimuma çıkarmak üzere tasarlanmış olmasını gerektirir. (Johnson, 1994, s.3).

Sınıf ortamında istenmeyen davranış ortaya çıktığı zaman, öğretmenin hemen bunu fark edip giderme stratejisine karar vermesi gerekir. Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliğidir. Olumsuz davranışlar, dikkatsizlikten kaynaklanan geçici ve sonuçları itibarıyla fazla rahatsız edici olmayan bir tarzda olabilir veya sürekli olarak görülen, öğretmene, gruba ve okulun fiziksel ve donanım yapısına zarar vermeye yönelik olup sonuçları itibarıyla oldukça ağır problem ortaya çıkarabilecek bir tarzda olabilir (Öztürk, 2002, s.173).

Okullarda en sık görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının başında gizli konuşma, uygunsuz hareketler, sınıf materyallerinin uygunsuz kullanımı, öğretmene karşı direnç, başkasına ait olan bir şeyi izinsiz alma, başkalarının dersi izlemesini engelleme, söz almadan konuşmayı alışkanlık haline getirme, fısıldaşma, başkalarının dikkatini dağıtma (Erdoğan, 2002, s.92), temizlik ve görgü kurallarına uymama, kırıcı ve küfürlü konuşma, başkalarını rahatsız etme, işini yaparken dikkatli ve özenli olmama, dersi dinlemezlik, sınıfta başkaları konuşurken konuşma, başka işlerle ilgilenme, arkadaşlarının dinlemesini veya çalışmasını engelleme, arkadaşına ve hatta öğretmene kaba ve saygısız davranma, okul eşyalarına zarar verme, devamsızlık, kopya çekme gelmektedir (Baloğlu, 2001, s.137).

İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin başvurdukları çeşitli yöntemler şöyle sıralanmaktadır: Küçük yanlışları görmezden gelme, kışkırtıcı eylemleri bilmez davranma, göz ilişkisi kurma, yaklaşma, uyarma, azarlama, yerini değiştirme, espri yapma, ara verme, konuşma, hak ve ayrıcalıktan yoksun bırakma, sınıfta alıkoyma, isteğini yapmama, ailesiyle ilişki kurma, anlaşma yapma, fiziksel olmayan ceza verme (Başar, s.132; Baloğlu, 2001, s.139). Okulların öğrenciye davranışsal beklentileri karşılama konusunda yardımcı olacak bir dizi stratejiyi geliştirmesi beklenir (<http://education.qld>). Strateji seçiminde genel bir ilke olarak istenmeyen davranış derhal durduracak ve olumsuz etkiyi en aza indirecek bir stratejinin seçimidir (Çelik, 2002, s.166-167)

Tüm bu bilgiler ışığında, sınıf yönetiminde davranış değiştirme stratejilerinin etkin bir biçimde kullanılmasının ne denli gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle sınıf öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla başa çıkmada kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinin neler olduğunun belirlenmesi önem taşımaktadır.

### Yöntem

**Örneklem:** Bu araştırmada genel olarak öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme stratejileri incelenmiştir. Devlet okulu ve özel okullardaki öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinde bir farklılaşma olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 2002-2003 eğitim- öğretim yılında Bursa ilindeki mevcut özel ve devlet okullarından tesadüfi örnekleme ile seçilen beş devlet okulu ve beş özel okula ulaşılmış ve ölçme aracı bu okullardaki tüm öğretmenlere uygulanmıştır. 5 devlet okulunda toplam 91 öğretmene ve 5 özel okulda da toplam 70 öğretmene ölçme aracı uygulanmış ancak bazı anketlerdeki verilerin yetersizliği ve boş bırakılan sorular nedeniyle devlet okullarında 87 ve özel okullarda da 68 olmak üzere toplam 155 anket araştırmaya dahil edilmiştir.

**Veri Toplama Aracı:** Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmenler hakkındaki çeşitli kişisel ve mesleki bilgileri almaya yönelik 6 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilen ölçme aracı yer almaktadır.

Bu ölçme aracı hazırlanırken ilk olarak araştırmacılar tarafından 185 madde yazılmış ve bunlar gözden geçirildikten sonra uzman görüşlerine sunulmuş 120 maddeye indirgenmiştir. Maddeler düzenlenirken; olgusal ifadeler içermemelerine, öz ve sade bir biçimde ifade edilmelerine, bir madde içinde birden fazla yargı içermemelerine ve bir ifade içinde çifte değilleme bulunmamasına dikkat edilmiştir (Tezbaşaran, 1996, s.12-14). 120 maddelik bu ölçek ön deneme için 50 sınıf öğretmenine uygulanmış ve verilerin analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Uygulama sonucunda her maddenin ayırt etme gücü hesaplanmış ve aralarından ölçek için en uygun görülen maddeler kapsam geçerliliği de dikkate alınarak seçilmiştir. Sonuç olarak Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.88 olan ve 50 maddeden oluşan Likert tipi 5 seçenekli bir ölçek oluşturulmuştur. Geliştirilen bu ölçek "Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Ortamında Davranış Değiştirme ve Düzeltme Tekniklerini Kullanma Biçimleri" adlı yüksek lisans tezinde kullanılan ölçektir (Çelik, 2003).

Ölçme aracının öğretmenlerin gerçekten en çok kullandıkları davranış değiştirme stratejilerini yansıtabilmesi için öğretmenlerden anket formlarına isim yazmamaları istenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların Türkiye genelinde geçerli olma savı ve amacı bulunmamaktadır.

**Verilerin Çözümlemesi:** Verilerin çözümlenmesi sürecinde ilk olarak veriler kodlanarak bilgisayara girilmiş ve verilerin analizi için SPSS programı kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümündeki soruların çözümlenmesi sürecinde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılarak tablolar halinde ifade edilmiştir. Veri toplama aracının ikinci bölümünü oluşturan ölçek maddeleri çözümlenirken yine frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılmıştır. Veriler analiz edilerek devlet okullarında çalışan ve araştırmada örnekleme oluşturan 87 öğretmenin her bir davranış değiştirme tekniğini hangi sıklıkla kullandığı ve özel okullarda çalışan ve yine araştırmada örnekleme oluşturan 68 öğretmenin her bir davranış değiştirme tekniğini hangi sıklıkla kullandığı frekans (f) ve yüzde (%) değerleriyle tablolar halinde araştırmada gösterilmiştir. Bu tablolardaki verilerden hareketle 50 seçenekten her bir davranış maddesi için kullanılma (tercih edilme) oranı (%) ortalama değeri bulunmuştur. Likert tipi ölçekteki “her zaman” % 100, “çoğunlukla” % 75, “bazen” % 50, “nadiren” % 25 ve “hiçbir zaman” % 0 kullanılma oranını gösterdiği kabul edilmiş ve öğretmenlere uygulanan ölçeklerde de bu şekilde gösterilmiştir. Böylece her maddenin ortalama kullanım oranı ortalama yüzde değer olarak ifade edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin en çok tercih ettikleri davranış değiştirme stratejileri kullanılma oranları ve tercih sıralarıyla da gösterilmiştir. Ayrıca devlet okullarında ve özel okullarda öğretmenlerin en çok kullandıkları davranış değiştirme stratejileri, yüzde oranlarına göre sıralanarak tercih sıraları oluşturulmuştur. Devlet okulları ve özel okullardaki öğretmenlerin tercih sıraları arasında bir ilişki olup olmadığı da Spearman korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır.

### **Bulgular ve Yorum**

Daha önce de belirtildiği gibi araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgileri, ikinci bölümde ise ölçek yer almaktadır. Bu nedenle bulgular iki başlık altında ele alınarak yorumlanmıştır.

### 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Kişisel ve Mesleki Bilgiler

Örneklemdaki öğretmenler cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin 59'u (% 67.8) kadın ve 28'i (% 32.2) erkek olduğu görülmektedir. Özel okullardaki öğretmenlerin 66'sı (% 97.1) kadın ve 2'si (% 2.9) erkektir. Burada Özel okullara nazaran Devlet okullarındaki erkek öğretmenlerin oranının fazlalığı göze çarpmaktadır. Genel duruma baktığımızda örneklemdaki öğretmenlerin 125'i (% 80.6) kadın ve 30'u (% 19.4) da erkektir.

Örneklemdaki öğretmenler mezun oldukları okullara göre incelendiğinde, Devlet okulundaki öğretmenlerin % 69'unun, özel okullardaki öğretmenlerin % 79.4'ünün ve örneklemin genelinin de % 73.54'ünün Eğitim Önlisans mezunu olduğu görülmektedir. Frekansı en yüksek ikinci sıradaki mezun olunan okul ise Eğitim Fakülteleridir. Devlet okullarındaki öğretmenlerin % 13.8'i, özel okullardaki öğretmenlerin % 16.2'si ve örneklemin genelinin de % 14.84'ü Eğitim Fakültesi mezunudur. Yüzde oranı olarak bakıldığında Eğitim fakültesi mezunlarının özel okullarda Devlet Okullarına nazaran biraz daha fazlaştığı görülmektedir.

Örneklemdaki öğretmenler mesleki kıdemlerine göre incelendiğinde, Devlet Okullarındaki öğretmenlerin % 32.2'sinin mesleki kıdemlerinin 15 yıldan az ve % 67.8'inin de 15 yıldan çok olduğu görülmektedir. Özel okullardaki öğretmenlerin ise % 22.1'inin mesleki kıdemlerinin 15 yıldan az ve % 77.9'unun da 15 yıldan çok olduğu görülmektedir. Genel duruma bakıldığında ise örneklemin % 27.74'ünün mesleki kıdemlerinin 15 yıldan az ve % 72.26'sının da mesleki kıdemlerinin 15 yıldan çok olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni de özel okulların genellikle kadrolarını emekliye ayırmış öğretmenlerden oluşturmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Devlet okullarındaki öğretmenlerin % 58.6'sı birinci devre, % 41.4'ü ise ikinci devre öğrencilerini okutmaktadır. Aynı şekilde Özel Okullardaki öğretmenlerin % 61.8'i birinci devre, % 38.2'si ise ikinci devre öğrencilerini okutmaktadır. Genele bakıldığında örneklemdaki öğretmenlerin % 60'ının birinci devre ve % 40'ının da ikinci devre öğrencilerine ders vermekte oldukları anlaşılmaktadır.

Örneklemdaki devlet okulları ve özel okullar sınıftaki öğrenci sayıları açısından karşılaştırıldığında, Devlet Okullarındaki öğretmenlerin hepsi sınıflarındaki öğrenci sayısının 30'dan fazla olduğunu halde, Özel okullara bakıldığında tam tersi bir durumun göze çarptığı görülmektedir. Özel okullardaki öğretmenlerin tamamı sınıflarındaki öğrenci sayısının 30'dan az olduğunu belirtmişlerdir. Sınıftaki öğrenci sayısı açısından devlet okulları ve özel okullar arasında belirgin bir farklılık olduğu dikkati çekmektedir.

Devlet okullarındaki öğretmenlerin % 72.4'ü, özel okullardaki öğretmenlerin % 66.2'si ve örneklemin genelinin de % 69.7'si sınıf içi öğrenci davranışları hakkında bir hizmet içi eğitim kursuna katılmış olduklarını belirtmişlerdir.

## 2. Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri

Veriler analiz edilerek devlet okullarında çalışan ve araştırmada örneklemini oluşturan 87 öğretmenin her bir davranış değiştirme tekniğini hangi sıklıkla kullandığı Tablo 1'de ve özel okullarda çalışan ve yine araştırmada örneklemini oluşturan 68 öğretmenin her bir davranış değiştirme tekniğini hangi sıklıkla kullandığı da Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu tablolardaki verilerden hareketle 50 seçenekten her bir davranış maddesi için bir kullanılma - tercih edilme oranı (%) ortalama değeri bulunmuştur. Bunun için ilk olarak likert tipi ölçekteki 5 seçenekten her birinin hangi kullanım oranını temsil ettiği yüzde (%) olarak da puanlanmış ve ölçekler bu şekilde öğretmenlere uygulanmıştır. Ardından her bir madde için ortalama bir kullanılma oranı bulunmuş ve öğretmenlerin en çok tercih ettikleri davranış değiştirme stratejileri kullanılma oranları ve tercih sıralarıyla Tablo 3'te gösterilmiştir.

**Tablo 1.** Devlet Okullarındaki Öğretmenlerinin Kullandıkları Çeşitli Davranış Değiştirme Stratejilerinin Kullanılma Oranları Dahilinde Frekans ve Yüzdeleri

		Her zaman (% 100)		Çoğunlukla (% 75)		Bazen (% 50)		Nadiren (% 25)		Hiçbir zaman (% 0)	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Sınıfın kurallarını hatırlatırım.	32	36,8	39	44,8	15	17,2	1	1,1	-	-
2	Öğrencinin yerini değiştiririm.	6	6,9	17	19,5	43	49,5	20	23,0	1	1,1
3	Sözlü olarak uyarırım.	25	28,7	46	52,9	16	18,4	-	-	-	-
4	Yapmak istemeyeceği bir iş veririm.	1	1,1	-	-	17	19,5	28	32,2	41	47,1
5	Tahtaya çıkarır ve komikliklerini sınıfın önünde yapmasını söylerim.	-	-	2	2,3	13	14,9	18	20,7	54	62,1
6	Öğrenciyi tek ayak üstünde bekletirim.	-	-	1	1,1	1	1,1	15	17,2	70	80,5
7	Derhal davranışını sonlandırmasını isterim.	22	25,3	37	42,5	15	17,2	12	13,8	1	1,1
8	Yanlış davranan çocukla sınıfın konuşmamasını isterim.	3	3,4	1	1,1	1	1,1	14	16,1	68	78,2



9	Öğrenciye fiziksel şiddet uygulamam.	-	-	-	-	2	2,3	11	12,6	74	85,1
10	Öğrenciye hafifçe dokunurum.	2	2,3	8	9,2	12	13,8	28	32,2	37	42,5
11	Sınıfın önünde bir daha yapmaması için alay ederim.	-	-	-	-	2	2,3	5	5,7	80	92,0
12	Dersten sonra öğrenciyle konuşurum.	13	14,9	55	63,2	17	19,5	1	1,1	1	1,1
13	Öğrenciye davranışının sonuçlarını açıklarım.	26	29,9	50	57,5	8	9,2	1	1,1	2	2,3
14	Öğrenciyi eleştiririm.	4	4,6	4	4,6	35	40,2	26	29,9	18	20,7
15	Göz kontağı kurmaya çalışırım.	49	56,3	27	31,0	9	10,3	1	1,1	1	1,1
16	Öğrenciye bağırırım.	-	-	7	8,0	36	41,4	28	32,2	16	18,4
17	Öğrenciyi tehdit ederim.	-	-	-	-	2	2,3	13	14,9	72	82,8
18	Aniden dersi keserim.	-	-	6	6,9	30	34,5	26	29,9	25	28,7
19	Öğrenciyi derse katmaya çalışırım.	46	52,9	38	43,7	3	3,4	-	-	-	-
20	Espriyle karşılık veririm.	12	13,8	18	20,7	48	55,2	9	10,3	-	-
21	Başka ceza uygulamadan sınıftan dışarı çıkarırım.	-	-	1	1,1	5	5,7	22	25,3	59	67,8
22	Görmezden gelirim.	-	-	4	4,6	45	51,7	23	26,4	15	17,2
23	Öğrenciye davranışından dolayı küstüğümü söylerim.	2	2,3	2	2,3	14	16,1	24	27,6	45	51,7
24	Okul disiplini kurallarına başvururum.	-	-	1	1,1	8	9,2	16	18,4	62	71,3
25	Bazı hak ve ayrıcalıklardan yoksun bırakırım.	1	1,1	7	8,0	16	18,4	21	24,1	42	48,3
26	Öğrenciye daha fazla ödev veririm.	-	-	-	-	5	5,7	10	11,5	72	82,8
27	Olumlu davranış gösteren öğrenciyi örnek gösteririm.	23	26,4	20	23,0	27	31,0	7	8,0	10	11,5
28	Öğrenciye sınıf içi görev vererek cezalandırırım.	-	-	5	5,7	24	27,6	17	19,5	41	47,1
29	Dikkatini dağıtan nesnelere ortadan kaldırım.	18	20,7	42	48,3	15	17,2	9	10,3	3	3,4
30	Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım.	34	39,1	42	48,3	11	12,6	-	-	-	-
31	Disiplinsiz davranışlar hakkında anında yorum yaparım.	7	8,0	31	35,6	24	27,6	14	16,1	11	12,6
32	Yapılması gereken doğru davranışı açıklarım.	41	47,1	38	43,7	5	5,7	3	3,4	-	-
33	Fiziksel olmayan bir ceza veririm.	4	4,6	15	17,2	24	27,6	29	33,3	15	17,2
34	Notla tehdit ederim.	-	-	-	-	5	5,7	16	18,4	66	75,9
35	Okuldan uzaklaştırmakla tehdit ederim.	-	-	1	1,1	2	2,3	9	10,3	75	86,2
36	Yanında veya yakınında oturanların o öğrencinin olumsuz davranışlarına bir etkisi olup	29	33,3	42	48,3	13	14,9	2	2,3	1	1,1

	olmadığına bakarım.										
37	Tenefüse çıkarmam.	2	2,3	1	1,1	14	16,1	20	23,0	50	57,5
38	Tenefüste konuşmak istediğimi söylerim.	14	16,1	34	39,1	30	34,5	6	6,9	3	3,4
39	Bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğumu belli ederim.	39	44,8	37	42,5	5	5,7	3	3,4	3	3,4
40	Son söylediğim şeyi sorarım.	14	16,1	29	33,3	34	39,1	5	5,7	5	5,7
41	Yaptığı yanlış ifade ederek beni rahatsız ettiğini söylerim.	9	10,3	41	47,1	21	24,1	10	11,5	6	6,9
42	Öğrencilerin arasında dolaşmaya başlarım.	17	19,5	46	52,9	16	18,4	6	6,9	2	2,3
43	Öğrenciyi onure eden bir sözcükle derse davet ederim.	16	18,4	48	55,2	22	25,3	-	-	1	1,1
44	Açık olarak anlattıklarımı anlayıp anlamadığımı sorarım.	23	26,4	48	55,2	13	14,9	3	3,4	-	-
45	Problemleri davranışı kişiliğime yönelik bir saldırı olarak algılayıp tepkide bulunurum.	-	-	1	1,1	3	3,4	10	11,5	73	83,9
46	İsmiyle hitap ederek uyarırım.	12	13,8	38	43,7	20	23,0	13	14,9	4	4,6
47	Velisine söylemekle tehdit ederim.	-	-	1	1,1	15	17,2	28	32,2	43	49,4
48	Bütün sınıfı cezalandırırım.	-	-	-	-	2	2,3	10	11,5	75	86,2
49	Öğrenciden çalışmasını bitirene kadar okulda kalmasını isterim.	1	1,1	1	1,1	4	4,6	11	12,6	70	80,5
50	Öğrencinin dersi dinleyip dinlememesi beni pek fazla ilgilendirmediklerinden herhangi tepkide bulunmam.	1	1,1	-	-	1	1,1	2	2,3	83	95,4

Tablo 1’de devlet okulunda çalışan ve araştırmada örnekleme oluşturan 87 öğretmenin her bir davranış değiştirme tekniğini hangi sıklıkla kullandığı gösterilmiştir. Tablo’ya bakıldığında öğretmenlerin “her zaman” kullandıklarını belirttikleri stratejiler arasında; göz kontağı kurmaya çalışırım (f=49, % 56.3), öğrenciyi derse katmaya çalışırım (f=46, % 52.9), yapılması gereken doğru davranışı açıklarım (f=41, % 47.1), bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğumu belli ederim (f=39, % 44.8) maddeleri yer almaktadır.

Bunun yanında; öğrenciyi fiziksel şiddet uygularım, öğrenciyi tehdit ederim, öğrenciyi daha fazla ödev veririm, notla tehdit ederim, bütün sınıfı cezalandırırım maddelerinde, devlet okulundaki öğretmenlerin hiçbiri “her zaman” ve “çoğunlukla” seçeneklerini işaretlememişlerdir. Ancak sözlü olarak uyarırım, öğrenciyi derse katmaya çalışırım, öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım stratejilerini ise öğretmenlerin hepsi “nadiren” ve “hiçbir zaman” seçeneklerini işaretlememişlerdir.

**Tablo 2.** Özel Okullarındaki Öğretmenlerinin Kullandıkları Çeşitli Davranış Değiştirme Stratejilerinin Kullanılma Oranları Dahilinde Frekans ve Yüzdeleri

		Her zaman (%100)		Çoğunlukla (%75)		Bazen (%50)		Nadiren (%25)		Hiçbir zaman (%0)	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Sınıfın kurallarını hatırlatırım.	22	32,4	22	32,4	20	29,4	4	5,9	-	-
2	Öğrencinin yerini değiştiririm.	-	-	16	23,5	33	48,5	18	26,5	1	1,5
3	Sözlü olarak uyarırım.	8	11,8	38	55,9	19	27,1	2	2,9	1	1,4
4	Yapmak istemeyeceği bir iş veririm.	-	-	1	1,5	9	13,2	19	27,9	39	57,4
5	Tahtaya çıkarır ve komikliklerini sınıfın önünde yapmasını söylerim.	-	-	-	-	3	4,4	13	19,1	52	76,5
6	Öğrenciyi tek ayak üstünde bekletirim.	-	-	-	-	-	-	1	1,5	67	98,5
7	Derhal davranışını sonlandırmasını isterim.	3	4,4	25	36,8	23	33,8	12	17,6	5	7,4
8	Yanlış davranan çocukla sınıfın konuşmamasını isterim.	-	-	1	1,5	2	2,9	8	11,8	57	83,8
9	Öğrenciye fiziksel şiddet uygulamam	-	-	-	-	-	-	1	1,5	67	98,5
10	Öğrenciye hafifçe dokunurum.	-	-	5	7,4	9	13,2	8	11,8	46	67,6
11	Sınıfın önünde bir daha yapmaması için alay ederim.	-	-	-	-	-	-	1	1,5	67	98,5
12	Dersten sonra öğrenciyle konuşurum.	22	32,4	40	58,8	6	8,8	-	-	-	-
13	Öğrenciye davranışının sonuçlarını açıklarım.	28	41,2	34	50,0	6	8,8	-	-	-	-
14	Öğrenciyi eleştiririm.	1	1,5	4	5,9	19	27,9	26	38,2	18	26,5
15	Göz kontağı kurmaya çalışırım.	36	52,9	29	42,6	3	4,4	-	-	-	-
16	Öğrenciye bağırırım.	-	-	2	2,9	11	16,2	36	52,9	19	27,9
17	Öğrenciyi tehdit ederim.	-	-	-	-	-	-	7	10,3	61	89,7
18	Aniden dersi keserim.	1	1,5	2	2,9	27	39,7	15	22,1	23	33,8
19	Öğrenciyi derse katmaya çalışırım.	33	48,5	34	50,0	1	1,5	-	-	-	-
20	Esprile karşılık veririm.	3	4,4	19	27,9	38	55,9	5	7,4	3	4,4
21	Başka ceza uygulamadan sınıftan dışarı çıkarırım.	1	1,5	-	-	2	2,9	11	16,2	54	79,4

22	Görmezden gelirim.	1	1,5	4	5,9	36	52,9	14	20,6	13	19,1
23	Öğrenciye davranışından dolayı küstüğümü söylerim.	-	-	1	1,5	13	19,1	16	23,5	38	55,9
24	Okul disiplin kurallarına başvururum.	-	-	-	-	8	11,8	14	20,6	46	67,6
25	Bazı hak ve ayrıcalıklardan yoksun bırakırım.	-	-	3	4,4	17	25,0	22	32,4	26	38,2
26	Öğrenciye daha fazla ödev veririm.	-	-	1	1,5	4	5,9	12	17,6	51	75,0
27	Olumlu davranış gösteren öğrenciyi örnek gösteririm.	6	8,8	13	19,1	18	26,5	19	27,9	12	17,6
28	Öğrenciye sınıf içi görev vererek cezalandırırım.	-	-	4	5,9	19	27,9	20	29,4	25	36,8
29	Dikkatini dağıtan nesnelere ortadan kaldırım.	5	7,4	38	55,9	16	23,5	4	5,9	5	7,4
30	Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım.	37	54,4	29	42,6	2	2,9	-	-	-	-
31	Disiplinsiz davranışlar hakkında anında yorum yaparım.	12	17,6	12	17,6	20	29,4	19	27,9	5	7,4
32	Yapılması gereken doğru davranışı açıklarım.	28	41,2	26	38,2	12	17,6	1	1,5	1	1,5
33	Fiziksel olmayan bir ceza veririm.	2	2,9	5	7,4	24	35,3	23	33,8	14	20,6
34	Notla tehdit ederim.	-	-	-	-	3	4,4	3	4,4	62	91,2
35	Okuldan uzaklaştırmakla tehdit ederim.	-	-	-	-	2	2,9	4	5,9	62	91,2
36	Yanında veya yakınında oturanların o öğrencinin olumsuz davranışlarına bir etkisi olup olmadığına bakarım.	26	38,2	34	50,0	7	10,3	1	1,4	-	-
37	Tenefüse çıkarmam.	-	-	2	2,9	8	11,8	18	26,5	40	58,8
38	Tenefüste konuşmak istediğimi söylerim.	14	20,6	36	52,9	14	20,6	3	4,4	1	1,5
39	Bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğumu belli ederim.	27	39,7	29	42,6	12	17,6	-	-	-	-
40	Son söylediğim şeyi sorarım.	9	13,2	23	33,8	25	36,8	10	14,7	1	1,5
41	Yaptığı yanlış ifade ederek beni rahatsız ettiğini söylerim.	8	11,8	27	39,7	26	38,2	6	8,8	1	1,5
42	Öğrencilerin arasında dolaşmaya başlarım.	22	32,4	27	39,7	15	22,1	4	5,9	-	-
43	Öğrenciyi onure eden bir sözcükle derse davet ederim.	21	30,9	24	35,3	21	30,9	1	1,5	1	1,5

44	Açık olarak anlattıklarımı anlayıp anlamadığını sorarım.	22	32,4	24	35,3	21	30,9	1	1,5	-	-
45	Problemlili davranışı kişiliğime yönelik bir saldırı olarak algılayıp tepkide bulunurum.	-	-	-	-	1	1,5	3	4,4	64	94,1
46	İsmiyle hitap ederek uyarırım.	8	11,8	13	19,1	32	47,1	14	20,6	1	1,5
47	Velisine söylemekle tehdit ederim.	-	-	-	-	8	11,8	28	41,2	32	47,1
48	Bütün sınıfı cezalandırırım.	-	-	-	-	-	-	3	4,4	65	95,6
49	Öğrenciden çalışmasını bitirene kadar okulda kalmasını isterim.	-	-	1	1,5	2	2,9	6	8,8	59	86,8
50	Öğrencinin dersi dinleyip dinlememesi beni pek fazla ilgilendirmediğinden herhangi tepkide bulunmam.	-	-	-	-	-	-	1	1,5	67	98,5

Tablo 2’de devlet okulunda çalışan ve araştırmada örneklemini oluşturan 68 öğretmenin her bir davranış değiştirme tekniğini hangi sıklıkla kullandığı gösterilmiştir. Tablo’ya bakıldığında öğretmenlerin “her zaman” kullandıklarını belirttikleri stratejiler arasında; göz kontağı kurmaya çalışırım (f=36, % 52.9), öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım (f=37, %5 4.4), yapılması gereken doğru davranışı açıklarım (f=28, % 41.2), bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğumu belli ederim (f=27, % 39.7) maddeleri yer almaktadır.

Bunun yanında; tahtaya çıkarır ve komikliklerini sınıfın önünde yapmasını söylerim, öğrenciyi tek ayak üstünde bekletirim, öğrenciyeye fiziksel şiddet uygulayırım, sınıfın önünde bir daha yapmaması için alay ederim, okul disiplin kurallarına başvururum, öğrenciyi tehdit ederim, notla tehdit ederim, okuldan uzaklaştırmakla tehdit ederim, problemlili davranışı kişiliğime yönelik bir saldırı olarak algılayıp tepkide bulunurum, velisine söylemekle tehdit ederim, bütün sınıfı cezalandırırım, öğrencinin dersi dinleyip dinlememesi beni pek fazla ilgilendirmediğinden herhangi bir tepkide bulunmam maddelerinde, özel okullardaki öğretmenlerin hiçbiri “her zaman” ve “çoğunlukla” seçeneklerini işaretlememişlerdir

Ancak dersten sonra öğrenciyeye konuşurum, öğrenciyeye davranışının sonuçlarını açıklarım, öğrenciyeye derse katmaya çalışırım, öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım, bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğumu belli ederim stratejilerinde ise öğretmenlerin hiçbiri “nadiren” ve “hiçbir zaman” seçeneklerini işaretlememişlerdir.

Tablo 1 ve Tablo 2 karşılaştırıldığında “Tahtaya çıkarırım ve komikliklerini sınıfın önünde yapmasını söylerim” maddesi, devlet okulu öğretmenleri

tarafından sadece “her zaman” seçeneği işaretlenmeyerek belirtilmiş oysa özel okullarda ise “her zaman” ve “çoğunlukla” seçenekleri işaretlenmiştir.

“Öğrenciyi tek ayak üstünde bekletirim” maddesinde ise devlet okulunda yine “her zaman” seçeneği işaretlenmeyerek belirtilirken özel okulda “her zaman”, “çoğunlukla” ve “bazen” seçeneklerinin tamamı işaretlenmeyerek belirtilmiştir.

“Öğrencinin dersi dinleyip dinlememesi beni pek fazla ilgilendirmediğinden herhangi tepkide bulunmam” maddesinde ise devlet okulunda 1 öğretmen “her zaman”, 1 öğretmen “bazen” ve 2 öğretmen de “nadiren” bu tekniğe başvurduğunu belirtirken, özel okullarda sadece 1 öğretmen “nadiren” seçeneğini işaretlemiş ve diğer öğretmenler de bu tekniği hiçbir zaman kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3’te genel olarak devlet okulları ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin ölçekteki 50 tekniği kullanma oranlarına göre, her strateji için ortalama yüzde değerleri ve tercih sıralamaları gösterilmiştir.

**Tablo 3.** Devlet Okullarındaki ve Özel Okullardaki Öğretmenlerinin Kullandıkları Çeşitli Davranış Değiştirme Stratejilerinin Kullanılma Oranlarına Göre Ortalama Yüzde Değerleri ve Tercih Sıraları

		Devlet (%)	Tercih Sırası	Özel (%)	Tercih Sırası
1	Sınıfın kurallarını hatırlatırım.	79,31	5	75,74	9
2	Öğrencinin yerini değiştiririm.	52,01	22	48,53	22
3	Sözlü olarak uyarırım.	77,59	7	68,38	14
4	Yapmak istemeyeceği bir iş veririm.	18,97	32	14,71	34
5	Tahtaya çıkarır ve komikliklerini sınıfın önünde yapmasını söylerim.	14,37	36	6,99	38
6	Öğrenciyi tek ayak üstünde bekletirim.	5,75	42	0,37	47
7	Derhal davranışını sonlandırmasını isterim.	69,25	13	53,31	20
8	Yanlış davranan çocukla sınıfın konuşmamasını isterim.	8,91	39	5,51	40
9	Öğrenciye fiziksel şiddet uygulamam	4,31	47	0,37	48
10	Öğrenciye hafifçe dokunurum.	24,14	29	15,07	33
11	Sınıfın önünde bir daha yapmaması için alay ederim.	2,58	49	0,37	49
12	Dersten sonra öğrenciyle konuşurum.	72,41	10	80,88	6
13	Öğrenciye davranışının sonuçlarını açıklarım.	77,87	6	83,09	4
14	Öğrenciyi eleştiririm.	35,63	26	29,41	26
15	Göz kontağı kurmaya çalışırım.	85,06	2	87,13	2

16	Öğrenciyi bağırırm.	34,77	27	23,53	30
17	Öğrenciyi tehdit ederim.	4,89	45	2,57	44
18	Aniden dersi keserim.	29,88	28	29,04	27
19	Öğrenciyi derse katmaya çalışırım.	87,36	1	86,76	3
20	Esprile karşılık veririm.	59,48	20	55,15	18
21	Başka ceza uygulamadan sınıftan dışarı çıkarırım.	10,06	37	6,98	39
22	Görmezden gelirim.	35,92	25	37,50	24
23	Öğrenciyi davranışından dolayı küstüğümü söylerim.	18,97	33	16,54	31
24	Okul disiplin kurallarına başvururum.	10,06	38	11,03	36
25	Bazı hak ve ayrıcalıklardan yoksun bırakırım.	22,41	31	23,86	29
26	Öğrenciyi daha fazla ödev veririm.	5,75	43	8,46	37
27	Olumlu davranış gösteren öğrenciyi örnek gösteririm.	61,21	18	43,38	23
28	Öğrenciyi sınıf içi görev vererek cezalandırırım.	22,99	30	25,74	28
29	Dikkatini dağıtan nesnelere ortadan kaldırım.	68,10	14	62,50	16
30	Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım.	49,03	23	87,87	1
31	Disiplinsiz davranışlar hakkında anında yorum yaparım.	52,59	21	52,57	21
32	Yapılması gereken doğru davranışı açıklarım.	83,62	3	79,04	8
33	Fiziksel olmayan bir ceza veririm.	40,23	24	34,56	25
34	Notla tehdit ederim.	7,47	40	3,31	42
35	Okuldan uzaklaştırmakla tehdit ederim.	4,59	46	2,94	43
36	Yanında veya yakınında oturanların o öğrencinin olumsuz davranışlarına bir etkisi olup olmadığına bakarım.	77,59	8	81,25	5
37	Tenefüse çıkarmam.	16,95	35	14,70	35
38	Tenefüste konuşmak istediğimi söylerim.	64,37	15	71,69	13
39	Bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğumu belli ederim.	80,46	4	80,51	7
40	Son söylediğim şeyi sorarım.	62,07	16	60,66	17
41	Yaptığı yanlış ifade ederek beni rahatsız ettiğini söylerim.	60,63	19	62,86	15
42	Öğrencilerin arasında dolaşmaya başlarım.	70,11	12	74,63	10
43	Öğrenciyi onure eden bir sözcükle derse davet ederim.	72,41	11	73,16	12
44	Açık olarak anlattıklarımı anlayıp anlamadığını sorarım.	76,15	9	74,63	11
45	Problemlili davranışı kişiliğime yönelik bir saldırı olarak algılayıp tepkide bulunurum.	5,46	44	1,84	45
46	İsmiyle hitap ederek uyarırım.	61,78	17	54,78	19
47	Velisine söylemekle tehdit ederim.	17,53	34	16,18	32
48	Bütün sınıfı cezalandırırım.	4,03	48	1,10	46
49	Öğrenciden çalışmasını bitirene kadar okulda kalmasını isterim.	7,47	41	4,78	41
50	Öğrencinin dersi dinleyip dinlememesi beni pek fazla ilgilendirmediğinden herhangi tepkide bulunmam.	2,29	50	0,37	50

Tablo 3'e bakıldığında, devlet okullarında ve özel okullarda öğretmenlerin en çok kullandıkları ilk 10 davranış değiştirme tekniğinden 8'inin aynı olduğu görülmektedir. Ancak Devlet okullarında ilk 10'da yer alan "sözlü olarak uyarırım" ve "açık olarak anlattıklarımı anlayıp anlamadığımı sorarım" maddeleri özel okullarda en çok kullanılan ilk 15 strateji arasında yer almaktadır. Özel okullarda ilk 10'da yer alan "Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım" ve "öğrencilerin arasında dolaşmaya başlarım" maddeleri de devlet okullarında en çok kullanılan ilk 25 strateji arasında yer almaktadır.

Devlet Okullarında öğretmenlerin en çok kullandığı strateji "öğrenciyi derse katmaya çalışırım" ifadesidir. Devlet Okullarındaki öğretmenler % 87.4 oranında bu tekniği kullandıklarını belirtmişlerdir. Devlet Okullarında öğretmenlerin 1. sırada kullandıkları bu strateji, Özel Okul öğretmenleri tarafından % 86.8 oranıyla 3. sırada tercih edilen strateji olarak yer almaktadır. Devlet okullarındaki öğretmenlerin % 85.1 ile en çok tercih ettikleri 2. strateji ise "göz kontağı kurmaya çalışırım" ifadesidir. Aynı şekilde bu strateji özel okul öğretmenlerince de % 87.1 oranı ile 2. sırada kullanılan strateji olmaktadır.

Devlet okullarındaki öğretmenlerin % 83.6 oranı ile en çok kullandıkları 3. sıradaki strateji ise "yapılması gereken doğru davranışı açıklarım" ifadesidir. Bu ifade % 79.4 oranı ile özel okul öğretmenlerinin en çok kullandığı 8. strateji olmaktadır. Özel okullardaki öğretmenlerin % 87.9 oranıyla en çok tercih ettikleri ve kullandıkları strateji "öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım" ifadesidir. Bu ifade devlet okullarındaki öğretmenlerin en çok kullandıkları stratejiler içinde % 49.0 oranıyla ancak 23. sırada yer almaktadır.

Yine Tablo 3 incelendiğinde, devlet okullarında ve özel okullarda öğretmenlerin ölçekteki 50 davranış değiştirme tekniği içinde en az kullandıkları 10 stratejiden 9'unun aynı olduğu görülmektedir. Ancak Devlet okullarında son 10'da yer alan "öğrenciye daha fazla ödev veririm" maddesi özel okullarda ortalama % 8.46 değeriyle 37.sırada tercih edilen davranıştır. Özel okullarda son 10'da yer alan "notla tehdit ederim" maddesi ise devlet okullarında ortalama % 7.47 değeriyle 40.sırada tercih edilen davranıştır.

Öğretmenler tarafından en az kullanılan davranış değiştirme stratejilerinden biri olan "öğrenciye fiziksel şiddet uygulamam" maddesine ortalama değerler açısından bakıldığında bu strateji, devlet okullarındaki öğretmenler tarafından % 4.31 oranında kullanırken özel okullardaki öğretmenler tarafından ise ortalama % 0.37 oranında kullanılmaktadır.



Yine Tablo 3'te her strateji için daha önce hesaplanmış olan ortalama yüzde değerler baz alındığında, ölçekteki 50 davranış değiştirme tekniğinden 14 tanesinin devlet okullarındaki öğretmenlere nazaran özel okul öğretmenleri tarafından daha sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ölçekteki diğer 36 tekniğin kullanılma oranları ise devlet okullarında özel okullara nazaran daha fazladır.

Devlet okullarındaki ve özel okullardaki öğretmenlerin ölçekteki 50 davranış değiştirme tekniğini daha öncelikli kullanma durumlarını gösteren tercih sıralamalarını gösteren Tablo 3'ten faydalanılarak, devlet okulları ve özel okullardaki öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinin tercih sıralamaları arasında bir ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Bunun sonucunda  $r=0.96$  değeri bulunarak, devlet okulları ve özel okullardaki öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinin tercih sıralamaları arasında pozitif yönde ve çok güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

### Sonuçlar

Bu araştırmada, öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme stratejileri incelenmeye ve devlet okulları ile özel okullardaki öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinde bir farklılaşma olup olmadığı saptanmaya çalışılmış ve araştırmada genel olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- ✓ Devlet okullarında ve özel okullarda öğretmenlerin en çok kullandıkları ilk 10 davranış değiştirme tekniğinden 8'inin aynı olduğu görülmektedir.
- ✓ Devlet Okullarında öğretmenlerin en çok kullandığı strateji “öğrenciyi derse katmaya çalışırım” ifadesidir. Devlet Okullarında öğretmenlerin 1. sırada kullandıkları bu strateji, Özel Okul öğretmenleri tarafından 3. sırada tercih edilen strateji olarak yer almaktadır.
- ✓ Ancak Devlet okullarında ilk 10'da yer alan “sözlü olarak uyarırım” ve “açık olarak anlattıklarımı anlayıp anlamadığını sorarım” maddeleri özel okullarda en çok kullanılan ilk 10 strateji içinde bulunmakla beraber yine de ilk 15 strateji arasında yer almaktadır.
- ✓ Özel okullardaki öğretmenlerin en çok tercih ettikleri ve kullandıkları strateji “öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım” ifadesidir. Bu ifade devlet okullarındaki öğretmenlerin en çok kullandıkları stratejiler içinde ancak 23. sırada yer almaktadır.

- ✓ Özel okullarda ilk 10'da yer alan "Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım" ve "öğrencilerin arasında dolaşmaya başlarım" maddeleri devlet okullarında en çok kullanılan ilk 10 strateji arasında yer almamaktadır. "Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanırım" maddesi 23. sırada yer alırken "öğrencilerin arasında dolaşmaya başlarım" maddesi de devlet okullarında en çok kullanılanlar arasında 12. sırada yer almaktadır.
- ✓ Devlet okullarında ve özel okullarda öğretmenlerin ölçekteki 50 davranış değiştirme tekniği içinde en az kullandıkları 10 stratejiden 9'unun aynı olduğu görülmektedir. Devlet okullarında son 10'da yer alan "öğrenciye daha fazla ödev veririm" maddesi özel okullarda son 15 içerisinde yer almaktadır. Özel okullarda son 10'da yer alan "notla tehdit ederim" maddesi ise devlet okullarında yine son 15 arasında bulunmaktadır.
- ✓ Her maddenin ortalama kullanılma oranlarının devlet okulu ve özel okul değişkenlerine göre durumunu gösteren Tablo 3 incelendiğinde, ölçekteki 50 davranış değiştirme tekniğinden 14 tanesi devlet okullarındaki öğretmenlere oranla özel okul öğretmenleri tarafından daha sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ölçekteki diğer 36 tekniğin ise devlet okullarında kullanılma oranları özel okullardakinden daha fazladır.
- ✓ Özel okullarda devlet okullarına nazaran daha sıklıkla kullanılan stratejiler, çoğunlukla diğer maddelere göre daha ılımlı ve yapıcı ifadelerden oluşmaktadır. Özel okullarda olumsuz sayılabilecek stratejilerin kullanılma oranları genellikle devlet okullarındakinden daha düşüktür. Örneğin; öğretmenler tarafından en az kullanılan davranış değiştirme stratejilerinden biri olan "öğrenciye fiziksel şiddet uygulamam" maddesi ortalama değerler açısından incelendiğinde, devlet okullarındaki öğretmenler tarafından % 4.31, özel okullardaki öğretmenler tarafından ise ortalama % 0.37 oranında kullanıldığı görülmektedir.
- ✓ Devlet okulları ve özel okullarındaki öğretmenlerin, ölçekteki 50 davranış değiştirme tekniğini daha öncelikli kullanma durumlarını gösteren tercih sıralamaları dikkate alınarak, devlet okullarında ve özel okullardaki öğretmenlerin tercih sıralamaları arasında bir ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak  $r=0.96$  değeri bulunmuş; devlet okulları ve özel okullardaki öğretmenlerin kullandıkları davranış değiştirme stratejilerinin tercih sıralamaları arasında pozitif yönde ve çok güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tüm bu bulgular ışığında aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

- Sınıfta olumlu bir hava yaratılmasında, öğretmenin kişiliğinin ve derse hazır gelmesinin önemli bir rolü vardır. Öğretmenlerin tutarlı davranışlar sergilemeleri gerekir.
- Öğretmenlerin öğrenci aileleriyle de işbirliği içerisine girmesi sınıfta oluşabilecek istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engelleyebilir.
- Öğretmen tarafından sınıf kurallarının başlangıçta açıklanması, öğrencinin kendisinden beklenen davranışların farkında olmasını sağlayabilir.
- Okulun ve sınıfın fiziki şartlarının öğrencilerin olumlu davranışlar geliştirmesinde etkisi büyüktür. Bu nedenle fiziki koşulların öğrencilerin demokratik davranışlar geliştirmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi faydalı olabilir.
- Hem devlet okullarında hem de özel okullarda öğretmenlerin daha yapıcı davranış değiştirme stratejilerini kullanmaları, istenmeyen davranışların daha etkili bir şekilde sınıf ortamından çıkartılarak, daha demokratik sınıf atmosferlerinin yaratılmasında etkili olabilir.

### Kaynaklar

- Akinoğlu, Orhan (2003). “Sınıfta Grup Etkileşimi”, *Sınıf Yönetimi* (Editör: Zeki Kaya), Ankara: Pegem Yay.
- Aydın, Ayhan (1998). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Backes, E. Charles- Ellis, C.Iris (2003). “The Secret of Classroom Management”, *Techniques*, May. (Ebsco Publishing).
- Baloğlu, Nuri (2001). *Etkili Sınıf Yönetimi*, Ankara: Baran Ofset.
- Başar, Hüseyin. *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık-Dördüncü Baskı.
- Büyükkaragöz, S. - Çivi, C.(1996). *Genel Öğretim Metodları*, Ankara: Öz Eğitim Yayınları.
- Celep, Cevat (2002). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakmak, Melek (2000). “Sınıf Ortamı ve Grup Etkileşimi”, *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* (Editör: Leyla Küçükahmet), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çalık, Temel (2003). “Sınıf Yönetimi”, *Sınıf Yönetimi* (Editör: Leyla Küçükahmet), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Çelik, Candan (2003). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Ortamında Davranış Değiştirme ve Düzeltme Tekniklerini Kullanma Biçimleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çelik, Vehbi (2002). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdoğan, İrfan (2002). *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Evertson, M.Carolyn (1989). "Improving Elementary Classroom Management: A School-Based Training Program for Beginning the Year", *Journal of Educational Research*, November-December (Vol. 83/No.2).  
<http://education.qld.gov.au/schools/about/html/es-behaviour.html>
- Johnson, Virginia G. (1994). "Student Teachers' Conceptions of Classroom Control", *Journal of Educational Research*, 00220671, Nov/Dec, Vol. 88, Issue 2.
- Joseph, John-Brown, Kym (2001). "Student Behaviour Management, Using The Emotional Rooms", *Starting Out – The Beginning Teacher's Companion.*, Copyright Focus Education.
- Öztürk, Bülent (2002). "Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi", *Sınıf Yönetimi* (Editör: Emin Karip), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özyürek, Mehmet (1997). *Sınıfta Davranış Yönetimi*, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Sadık, Rıdvan (1999). *Öğretmen Olmak*, Ankara: Güldiken Yayınları.
- Tezbaşaran, Ata (1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları.